

Datum: Donderdag 14 november 2024
Tijd: Aanvang 15:00, 17:15 Borrel
Locatie: Oostenburgermiddenstraat 58, 1018 LC Amsterdam (kantoor van Walden Grene advocaten)

Verloren cultuurogoederen in voormalig Nederlands-Indië, tussen ethiek en recht.

Op 14 november vond in het advocatenkantoor Walden Grene in Amsterdam onze jaarlijkse najaarsbijeenkomst plaats. De laatste bijeenkomst van dit jaar had een zeer interessant thema: Verloren cultuurogoederen in voormalig Nederlands-Indië, tussen ethiek en recht.

Twee spreker wijdden uit over dit belangrijke onderwerp.

Ten eerste **Louis Zweers**. Hij is de auteur van het boek 'Verloren Kunst'. *Wat is er gebeurd met de Nederlands-Indische museale en particuliere kunstcollecties tijdens de Japanse bezetting, de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog en in de postkoloniale periode?* In zijn boek gaat hij in op het bezitsverlies van kunst en cultuurogoederen van de Nederlands-Indische bevolkingsgroep in de tropische archipel. De nadruk op deze bijeenkomst lag op de juridische en ethische obstakels die teruggave -tot op heden- in de weg staan.

In zijn lezing behandelde Louis Zweers diverse voorbeelden van kunstwerken van Nederlandse mensen die voor, tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog woonden in Nederlands-Indië. Als gevolg de onafhankelijkheid van Nederlands-Indië, het huidige Indonesië, verlieten (al dan niet gedwongen) deze mensen hun huis waarbij de kunstwerken en kunstobjecten achterbleven of werden meegenomen door Indonesische en Japanse legereenheden. Veel van deze kunstwerken en kunstobjecten maken nu onderdeel uit van publieke of private Indonesische collecties. Volgens Louis Zweers dienen deze kunstwerken te worden teruggegeven aan de rechtmatige eigenaren, de erven van de destijds Nederlands-Indische bezitters van de kunstwerken.

Tijdens de discussie met onze leden werd gesproken op basis van welke rechtsgrond dit zou kunnen plaatsvinden. De kwetsbaarheden en gevoeligheden die dergelijke teruggaveverzoeken werden tevens genoemd.

Als tweede spreker was **Elsbeth Dekker** aanwezig. Haar onderzoek richt zich op museale collecties en vraagstukken rondom eigendom, historisch onrecht en rechtsherstel met betrekking tot het koloniaal verleden. Dit onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma '*Pressing Matter: Ownership, Value and the Question of Colonial Heritage in Museums.*'

Zij gaf in haar lezing historische duiding over de herkomst van het juridisch vacuüm dat Louis Zweers aankaart waarbij het perspectief van de Indonesische bevolking centraal stond. De historische ontwikkelingen zoals de inheemse onteigening en koloniale wetgeving van destijds beïnvloedden de juridische afwikkeling van zowel de teruggave

aan Indonesische rechthebbenden als de rechthebbenden van de voormalige Nederlands-Indische bezitters.

Een rechtsgrond is belangrijk voor het teruggeven van kunstwerken om het de rechtvaardigheid te benadrukken. Er moet geen sprake zijn van liefdadigheid, maar er dient juist sprake te blijven van gelijkwaardigheid en erkenning van juridisch ongerechtigheid. Het fundamentele ethische element van het teruggeven van kunstwerken moet in juridische normen worden vertaald. Er zijn voor particuliere rechthebbenden enkele juridische uitdagingen om kunstwerken terug te vragen. Volgens internationaal recht kan een staat een verzoek tot teruggave doen aan een andere staat.

In Nederland bestaat de Restitutiecommissie die deze particuliere teruggave verzoeken behandelt. Het is niet bekend of een soortgelijke commissie ook bestaat Indonesië. Ook kan er sprake zijn van verjaring. Tijdens de interessante discussie werd uitgebreid op deze complexe vragen ingegaan.

De bijeenkomst werd plezierig afgesloten met een door Walden Grene georganiseerde borrel.

